

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و برزنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@afgazad.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

ارسالی یک هوادار

پندار خدا

نویسنده: ریچارد داوکینز

برگردان: ا. فرزام

بخش نخست

معرفی نویسنده

کلتن ریچارد داوکینز (متولد ۲۶ مارچ سال ۱۹۴۱)، دانشمند بریتانیایی، رفتارشناس، بیولوژیست (زیست‌شناس) تکاملی و نویسنده کتاب‌های علمی برای عموم است. وی سابقاً مدرس "فهم عمومی علم" در دانشگاه آکسفورد بود. از جمله افتخارات او، عضویت در انجمن سلطنتی علوم، و انجمن سلطنتی ادبیات است. وی در تفسیر و آموزش عمومی دانش نقش برجسته‌ای در انگلستان دارد. و کتاب‌های مشهوری در زمینه تکامل تدریجی نوشته است.

کتاب "ژن خودخواه" داوکینز که در سال ۱۹۷۶ منتشر شد، در افزایش شهرت او بسیار تأثیرگذار بوده است. در این کتاب او نقش کلیدی جین ها را در تکامل تدریجی تشریح می‌کند و برای نخستین بار واژه "میم" را مطرح می‌نماید.

از آن پس او چندین کتاب نگاشته که همگی عناوینی شاعرانه دارند: "[ساعت‌ساز نابینا](#)"، "[صعود به قله ناممکن](#)"، "[گسیختن رنگین‌کمان](#)"، "[داستان نیاکان](#)" و جدیدتر از همه "[پندار خدا](#)"؛ که هر کدام شرح و بحث جنبه‌هایی از مفهوم [داروینی](#) "[انتخاب طبیعی](#)" هستند. یکی از کتاب‌های او زیر عنوان "[فنوتیپ امتداد یافته](#)" که در سال ۱۹۸۴ منتشر شد به نظر خود داوکینز بدیع‌ترین اثر علمی اوست. در این کتاب که به عنوان اثری مطرح در زمینه [زیست‌شناسی تکاملی](#) به شمار می‌رود وی این نظریه را مطرح کرد که اثرات فنوتیپی محدود به داخل بدن جانداران نیستند؛ بلکه می‌توانند به بیرون از بدن جاندار گسترش یابند و حتی در بدن دیگر جانداران تاثیر بگذارند.

داوکینز یک منتقد برجسته "آفرینش" و "طراحی هوشمند" * است.

اودر کتاب "[ساعت ساز نا بینا](#)" خود که در سال ۱۹۸۶ به نشر رسید، علیه تشبیهی ساعت ساز که عبارت است از برهان اثبات وجود آفریننده فراطبیعت بنابر مغلق بودن ارگانیزم زنده، استدال کرده و پروسه تکامل را نظیر ساعت ساز نا بینا می‌داند.

داوکینز از مروجان بزرگ داروینیزم و یک ایزدینگار، انسان‌گرای سکولار، شک‌گرا، خردگرای متکی به علوم، و حمایتگر جنبش روشن‌ها است.

داوکینز در کتاب "[پندار خدا](#)" عنوان نمود که خالق ماوراءالطبیعه به احتمال قریب به یقین وجود ندارد و ایمان دینی یک پندار [توهم] غلط جا افتاده است. در نوامبر سال ۲۰۰۷ فروش این کتاب تنها در زبان انگلیسی به یک و نیم میلیون نسخه رسید. این کتاب به سی و دو زبان ترجمه شده است.

* طراحی هوشمند ایده ای است که معتقد است جهان و موجودات زنده آنچنان ساده نیست که توسط طبیعت ساخته شوند، باید وجودی هوشمند بر این جهان احاطه شده باشد.

[زندگی‌نامه](#)

ریچارد داوکینز در [۲۶ مارچ ۱۹۴۱](#) در [نایروبی کنیا](#) زاده شد. پدرش یک سرباز بود که در [جنگ جهانی دوم](#) از کنیا به انگلیس بازگشت تا به [نیروهای متفقین](#) بپیوندد. آنها در سال ۱۹۴۹ زمانی که ریچارد هشت ساله بود به [انگلستان](#) بازگشتند. هر دو والد او به [علوم طبیعی](#) علاقه‌مند بودند و پاسخ پرسش‌های داوکینز را به شکل علمی می‌داده‌اند.

داوکینز دوران کودکی خود را یک پرورش معمولی انگلیکان توصیف می‌کند. به گفته او وی در ۹ سالگی شروع به شک کردن در وجود خدا کرد. ولی [برهان نظم](#) او را قانع می‌کرد. البته دریافت این نکته که در جهان ادیان گوناگون وجود دارند و مسیحی بودن او کاملاً شانسی بوده و اگر در جای دیگری به دنیا می‌آمد دین دیگری داشت رویش تاثیر گذاشت و فهمید که چون هزاران دین گوناگون وجود دارند همگی نمی‌توانند درست باشند. در ۱۶

سالگی با داروینیسیم آشنا شد و دریافت که پیچیدگی‌های جانداران نیازی به خالق و طراح ندارد و ایمان دینیش را از دست داد.^[۹] بعدها با تحصیل در رشته زیست‌شناسی و هر چه بهتر فهمیدن جوانب قضایا، کاملاً به توضیح مادی و طبیعی حیات و غیرضروری بودن خالق فراطبیعی اذعان نمود.

او به دنبال علاقه‌ای که از کودکی به دنبالش بود؛ یعنی زیست‌شناسی رفت و در رشته جانورشناسی دانشگاه آکسفورد به تحصیل پرداخت. در آنجا نیکو تینبرگن رفتارشناس جانوری برنده جایزه نوبل استاد راهنما و تز دکترایش بود. او پس از دریافت دکترای یک سال دیگر در آکسفورد ماند و زیر نظر تینبرگن به پژوهش‌های رفتارشناسی جانوران پرداخت.

او در اواخر دهه شصت به عنوان استادیار در دانشگاه برکلی کالیفرنیا کار می‌کرد. این دوران مصادف بود با بحبوحه جنگ ویتنام که داوکینز همچون بسیاری از استادان و دانشجویان دانشگاه مخالف آن بودند و او به شدت درگیر فعالیت‌های ضد جنگ شد. سپس او در ۱۹۷۰ به عنوان استاد در دانشگاه آکسفورد مشغول به کار گردید. در دهه هفتاد او به توضیح دانش برای عموم علاقه‌مندان روی آورد. نخستین کتابش را به نام «ژن خودخواه» در سال ۱۹۷۶ نوشت؛ که کتابی مشهور و تاثیرگذار گردید و موجی نو در زیست‌شناسی فرگشتی ایجاد کرد.

داوکینز سخنرانی‌های علمی قابل توجهی داشته است. از جمله سخنرانی مایکل فارادی، سخنرانی یادبود توماس هاکسلی و سخنرانی تینبرگن. او همچنین به عنوان نویسنده با مجلات سرشناس علمی و با دانشنامه انکار تا در زمینه دانشنامه تکامل فرگشت همکاری داشته است. او به عنوان دبیر ارشد با مجله فری اینکوایری همکاری دارد و جز هیأت امنای مجله اسکیتیک [شک‌گرا] است.

او عضو گروه‌های خبره بسیاری از جمله آکادمی پادشاهی علوم و آکادمی پادشاهی ادبیات بریتانیا است. او همچنین رئیس بخش علوم زیستی انجمن پیشبرد دانش بریتانیا می‌باشد. در سال ۲۰۰۴ کالج بالیول دانشگاه آکسفورد جایزه داوکینز را برای اهداء به پژوهش‌های برجسته در زمینه بوم‌شناسی و رفتارشناسی جانوران در خطر انقراض تأسیس نمود.

داوکینز در سال ۱۹۹۵ به دریافت صندلی فهم عمومی جالرز سیمونی آکسفورد نائل شد؛ که در سپتامبر ۲۰۰۸ به خاطر رسیدن به سن بازنشستگی اجباری دانشگاه باید از آن بازنشست شود. او همچنین از ۱۹۷۰ عضو هیأت مدیره نیوکالج آکسفورد بوده است.

فعالیت‌ها

انتقاد از آفرینش‌گرایی

داوکینز یکی از منتقدان شاخص آفرینش‌گرایی creationism (اعتقاد دینی مبنی بر اینکه انسانها، موجودات زنده و تمامی جهان به وسیله خدا آفریده شده و تکامل یا فرگشت در به وجود آمدن آنها نقشی نداشته است) محسوب می‌شود. او اعتقاد به آفرینش‌گرایی اخیر دنیا Young Earth creationism (نوعی از آفرینش‌گرایی که بر پایه تعالیم

[انجیل و تورات](#)، سن زمین و جهان را تنها چند هزار سال می‌داند) را اشتباهی ابلهانه و مخالف عقل سالم می‌داند. داوکینز در سال ۱۹۸۶ در کتاب خود بنام "[ساعت ساز نابینا](#)" بحث مربوط به طراحی را که یکی از مهمترین مباحثی است که آفرینش‌گرایان به آن تکیه می‌کنند، به باد انتقاد گرفت. او در این کتاب با مثال مشهور [ویلیام پی‌لی](#) William Paley خدانشناس قرن هجدهم به مخالفت پرداخته است. پی‌لی در کتاب خود "خدانشناسی طبیعی" ذکر می‌کند "همانگونه که یک ساعت بواسطه این که بسیار پیچیده و کارآمد است نمی‌تواند خود بخود و تنها از روی تصادف بوجود آمده باشد، تمامی موجودات زنده که به مراتب پیچیده ترند باید هدفمندانه طراحی شده باشند." داوکینز معتقد است که [انتخاب طبیعی](#) برای توضیح کارآمدی آشکار و پیچیدگی غیر تصادفی دنیای بیولوژیک و [موجودات زنده](#) کافی است. او می‌گوید که [انتخاب طبیعی](#) گر چه فرایندی خودبه خود، فاقد شعور و کور است، ولی در طبیعت همان نقش ساعت ساز را بازی می‌کند.

در دسامبر ۲۰۰۴ داوکینز در مناظره تلویزیونی با [بیل مویرز](#) Bill Moyers گوشزد کرد "در میان آنچه که دانش مدعی دانستنشان است، تکامل [فرگشت](#) یکی از چیزهایی است که مشمول این ادعا می‌شود". هنگامی که مویرز از او درباره فرضیه بودن تکامل پرسید، داوکینز پاسخ داد: "تکامل مورد ارزیابی قرار گرفته است. نکته در این جاست که ارزیابی در زمان به وقوع پیوستن تکامل نبوده است." او اضافه می‌کند: "این حالت مانند حضور یک کارآگاه در یک صحنه قتل است. گرچه کارآگاه به طور مستقیم قتل را مشاهده نکرده است، ولی دیدن شواهد و قراین فراوان می‌تواند کلید بسیار مهمی برای حل معما باشد. چنین شواهدی حتی می‌توانند چگونگی وقوع حادثه را تشریح کنند." داوکینز به شدت با گنجاندن مباحث مربوط به [آفرینش‌گرایی](#) در تدریس علوم مخالف است زیرا وی آفرینش‌گرایی را یک بحث دینی می‌داند و معتقد است که [آفرینش‌گرایی](#) یک بحث علمی نیست.

میم (meme)

داوکینز کلمه [میم](#) meme (معادل فرهنگی [ژن](#)) را به منظور توضیح این که چگونه اصول داروینی ممکن است برای تشریح گسترش عقاید و پدیده های فرهنگی به کار روند، ابداع کرد. این کار منجر به وجود آمدن رشته ای به نام [میمتیک](#) memetics گردید. [میم](#) به هر موضوع فرهنگی که یک ناظر بتواند آنرا یک [هماندساز](#) replicator در نظر گیرد، اشاره دارد. فرض داوکینز این است که بسیاری از پدیده های فرهنگی، به ویژه هنگام روبرو شدن با انسان ها (انسان ها به واسطه روند تکاملی خود به شکل نسبتا کارآمدی توانائی کپی کردن اطلاعات و رفتار را دارند) قابل همانند سازی هستند. [میم](#) ها همیشه بدون اشتباه کپی نمی شوند و در معرض تعدیل، ترکیب و تغییر به وسیله عقاید دیگر قرار دارند و این روند می تواند به تولید [میم](#) های جدید بینجامد. این میم های جدید خود می توانند همانند سازهای کارآمد تر و یا ناتوان تری از نیاکانشان باشند و این زمینه ای است برای فرضیه [فرگشت فرهنگی](#) (تکامل فرهنگی) که متناظر با تکامل [فرگشت](#) بیولوژیک بر پایه [ژن](#) است. داوکینز پس از تعیین خطوط اصلی نظراتش در کتاب [ژن خودخواه](#)، وظیفه گسترش این نظریه را به عهده دیگران از جمله [سوزان بلک مور](#) Susan Blackmore گذاشت.

کتاب‌ها

- ژن خودخواه ۱۹۷۶
- فنوتیپ گسترش یافته ۱۹۸۲
- ساعت‌ساز نابینا ۱۹۸۶
- رودخانه‌ای از بهشت ۱۹۹۵
- صعود به قلّه ناممکن ۱۹۹۶
- گسیختن رنگین‌کمان ۱۹۹۸
- موبد شیطان ۲۰۰۳
- داستان نیاکان ۲۰۰۴
- پندار خدا ۲۰۰۶ (از آن به نام «تو هم خدا» هم یاد شده‌است)
- بزرگترین نمایش روی زمین: شواهدی برای تکامل ۲۰۰۹

فیلم‌های مستند

- انسان‌های خوب زودتر به پایان می‌پزند ۱۹۸۷
- ساعت‌ساز نابینا ۱۹۸۷
- رشد در جهان ۱۹۹۱
- شکستن فاصل دانش ۱۹۹۶
- ریشه همه شر ۲۰۰۶
- دشمنان خرد ۲۰۰۷
- نبوغ چارلز داروین ۲۰۰۸